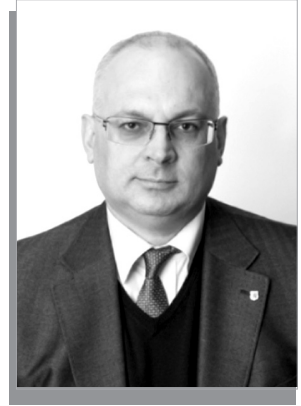

УДК 346.14:330.532(477)

DOI: 10.31359/2411-5584-2018-32-1-124

Д. В. ЗАДИХАЙЛО

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри господарського права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: hp.nuau@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7612-7639>

МОДЕЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В КООРДИНАТАХ БАЛАНСУ ЕКОНОМІЧНОЇ ВЛАДИ (ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)¹

Стаття присвячена розгляду внутрішніх змістовних чинників, що визначають зміст і спрямування національних економічних моделей різних країн. Автор вважає, що таким внутрішнім чинником є специфічна формула розподілу та балансування економічної влади в межах національної економічної системи. Консолідовані суб'єкти окремих типів економічної влади, зокрема такі, як великий бізнес, малий бізнес, власники природних ресурсів, власники інноваційних продуктів, працівники, споживачі, зрештою, держава тощо, за визначених умов набувають характеру владної макроекономічної суб'єктності та безпосередньо й опосередковано впливають на агрегатні параметри функціонування національних економік. Ключовими проблемами є правова консолідація зазначених суб'єктів за типом влади, їх правова конституціоналізація та створення системи взаємодії, стримувань і противаг, що насамкінець і створює можливість коригувати суспільно необхідну формулу розподілу та балансу між названими типами влади в національній економічній системі. Саме така формула і буде визна-

¹ Роботу виконано в межах цільової комплексної програми «Правове забезпечення реалізації політики держави на пріоритетних напрямках економічного розвитку та у сфері екологічної безпеки» (№ державної реєстрації 0111U000962).

© Задохайло Д. В., 2018. Цей твір ліцензовано за ліцензією Creative Commons – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Доступно на <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.

чати основні особливості національної моделі ринкової економіки. Ключова умова життєздатності такої моделі – забезпечення економічного народовладдя.

Ключові слова: національна модель ринкової економіки, економічна влада, типи економічної влади, інституціоналізація економічної влади, розподіл і балансування економічної влади, економічне народовладдя.

Постановка проблеми. В економічній літературі феномен національної моделі ринкової економіки є усталеним об'єктом наукових досліджень, за основу якого взято доволі специфічні особливості функціонування економік США, Німеччини, Швеції, Японії, Сінгапуру, Південної Кореї тощо (якщо брати позитивні приклади). Названі держави уособлюють, як правило, окремі типи національних ринкових економік з визначеною специфікою. Сам факт успішності цих економік дає підстави стверджувати, по-перше, що оптимізація власних моделей організації економічного життя відбулася, по-друге, що феномен «власної» моделі є закономірним, а її пошук не може бути замінений простим запозиченням вдалих зразків, по-третє, – така модель має право на існування тільки в разі, якщо вона є успішною, забезпечує максимальну конкурентоздатність національної економіки в поточному та перспективному аспектах.

Чому проблематика пошуку, формування та функціонування такої національної моделі ринкової економіки має бути об'єктом і господарсько-правових досліджень?

По-перше, тому що така модель знаходиться в тісному детермінаційному зв'язку зі змістом поняття «правовий господарський порядок та його конституційно-правові засади».

По-друге, особливості національної моделі є не тільки суто економічним феноменом, а зачіпають цілу низку суспільно-правових цінностей, пов'язаних із відносинами використання природних ресурсів, захисту довкілля, охорони трудових прав громадян та їх соціального забезпечення, – в цілому широкий спектр відносин між суспільством і державою, що здійснюються в системі конституційно-правових та координат інших галузей права, що мають знаходитись у певній відповідності між собою.

По-третє, функціонування національної економічної моделі передбачає чітку інструментальну специфіку застосування засобів господарсько-правового (організаційно-господарського в першу чергу) впливу на економічні відносини. До таких слід віднести, наприклад, механізми макроекономічного регулювання, роль державного сектору, ступінь «диспозитивності» відносин між державою і суб'єктами господарювання, зокрема, через використання інституту державно-приватного партнерства, потужність заходів стимулювання тих чи інших видів господарської діяльності, інвестиційних та інноваційних процесів тощо. Тобто акцентуація та комбінування господарсько-право-

вого інструментального законодавчого забезпечення знаходяться у прямому зв'язку із системологією названої економічної моделі.

По-четверте, тому що економічна політика держави (у певному розумінні «софт») накладається не на економічну систему як таку, а на ту модель, що свідомими зусиллями держави та підприємців або стихійним чином склалася в країні. Ураховуючи природну залежність господарсько-правової політики держави від її економічної політики, новели господарського законодавства мають бути вписані до системного (модельного) контексту функціонування національної економіки. Отже, господарсько-правова наука має керуватися базовими економічними категоріями, що утворюють ієрархічно зовнішню, більшу за масштабом систематику функціонування економічних відносин у порівнянні з предметом господарського права, з тим щоб забезпечити реальну ефективність господарсько-правового впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що проблематика економічної влади, пошук правових форм її суспільно прийнятного існування та взаємодії між її суб'єктами не отримали в юридичній науковій літературі необхідної уваги за окремими винятками [1]. У той же час в економічній науці є окремі роботи, присвячені розробці зазначеної проблематики, і в першу чергу В. В. Дементьєва [2] та О. С. Шнипка [3]. Певне висвітлення феномен економічної влади отримав і в науці державного управління, зокрема в працях Ф. І. Шамхалова [4].

Разом з тим питання правової інституціоналізації, правових форм взаємодії суб'єктів економічної влади, правових засобів балансування таких типів влади в економічній системі та забезпечення економічного народовладдя залишається абсолютно не вивченим у юридичній науці.

Формулювання цілей. Метою цієї статті є з'ясування змісту феномену економічної влади та її макросуб'єктів, механізму розподілу та балансування економічної влади в системі відносин національної економіки як самостійного і цілісного об'єкта правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Таким чином, національна модель ринкової економіки є власне організацією економічного життя суспільства, розбудованою на засадах ринкової координації учасників економічних відносин із встановленням специфічних внутрішніх балансів у системі між основними типами економічної влади та режимів їх взаємодії, що відповідають суспільно прийнятному компромісу між конкурентоздатністю та соціальними й екологічними пріоритетами в економічній сфері.

Отже, основу національної економічної моделі, у разі якщо вона ринкова, як уявляється, складають відповідні системоутворюючі чинники – інститути ринку, що є універсальними для будь-якої економіки ринкового типу, а саме:

- право приватної власності;
- економічний плюралізм;

- право на підприємницьку діяльність, свобода підприємництва та свобода договору;
- свобода і захист економічної конкуренції;
- свобода і захист вільного ціноутворення;
- державне регулювання економічних процесів тощо.

Більшість із названих чинників мають складну внутрішню природу і можуть бути розкладені на цілу низку підпорядкованих чинників, але в цілому базис моделі, як уявляється, є спільним для більшості країн.

У той же час чинники, що власне й визначають специфіку функціонування ринкового механізму, зазвичай убачають у визначенні глибини та масштабу саме державного інтервенціоналізму у сфері економіки та глибини і масштабі включення в режим свободи підприємництва соціальних та екологічних суспільних пріоритетів як обмежувальних чинників.

Серед чинників національної специфіки організації ринкового господарства, звичайно, важливе місце займає віднесення його до формату аграрної, індустріальної або постіндустріальної економіки, що визначає базові фактори виробництва, що задіяні. Надзвичайно важливим чинником є орієнтація національної економіки на імпортозаміщення або експортне спрямування економічної активності. Велике значення має також і ступінь накопиченої патології в економічних процесах, насамперед мова йде про тіньовий та кримінальний сегменти в національній економіці. (Зазвичай указують на 45–50% ВВП, що належать до тіньового сектору в економіці України.)

Велике значення має також і ступінь заглибленості тих чи інших особливостей у саму суспільно-економічну та суспільно-психологічну природу суспільства. Адже це буде визначати ціну реформування моделі навіть за умови масового усвідомлення дисфункціональності та неконкурентоздатності тієї, що існує і має змінюватись.

У той же час серед значного за кількістю переліку чинників, що визначають специфіку національних моделей, безумовно, слід сфокусувати увагу на такій методологічній категорії, як економічна влада. Адже базові чинники ринкової організації економічних відносин реалізуються у статистичному вимірі, тобто спрацьовують у результаті реалізації стихійності великої кількості економічних трансакцій. Разом з тим чинники, що дозволяють справляти прямий, свідомий, коригуючий макроекономічний вплив на параметри функціонування економічної сфери, можуть бути ефективними лише за умови набуття ними владного характеру своєї дії, що безпосередньо позначається на динаміці та глибині інвестиційних, виробничих і реалізаційних відносин.

Як правило, осередки певного типу економічної влади можуть уособлювати консолідовані або одноосібні суб'єкти, що зосереджують у своєму розпорядженні той чи інший економічний актив, який використовується в про-

цесі господарської діяльності, або суб'єкти, що наділені прерогативами регулювати та нормувати економічну діяльність. Такими носіями економічної влади можуть бути:

- великий бізнес (національні ТНК);
- іноземний великий бізнес (іноземні ТНК);
- малий та середній бізнес;
- Український народ як власник природних ресурсів;
- територіальна громада як власник природних ресурсів;
- працівники, що уособлюють людський капітал;
- споживачі товарів та послуг;
- креативний клас – розробник і власник прав на інноваційні розробки;
- держава;
- органи місцевого самоврядування.

Між названими носіями економічної влади, що знаходяться в тісній взаємодії, складаються відносини, які набувають певного співвідношення, балансу. Такий баланс не має універсальної формули, і кожна національна економіка функціонує за власними якісними параметрами такого балансу.

Але для початку слід сказати про необхідність чіткого юридично визначеного та інструментально забезпеченого розподілу економічної влади в системі. Для цього важливим є реальне формування названих типів економічної влади, більшість з яких можуть бути інституціалізовані лише в консолідованому вигляді. Такими є, наприклад, – малий бізнес, трудовий капітал тощо, які в розрізненому, атомізованому вигляді не можуть бути суб'єктами владно-економічних відносин. Адже владні відносини, зокрема, передбачають єдину стратегію поведінки на ринку в його макроекономічному масштабі.

Слід також звернути увагу, що певні типи економічної влади не інституціалізовані як такі в принципі, адже представлені умовно суб'єктними юридичними фікціями – Український народ, територіальна громада. Очевидно, що названі суб'єкти за сучасного стану їх правового забезпечення фактично не спроможні самостійно реалізувати правомочності власника відповідних, конституційно зафіксованих активів, зважаючи на майже повну відсутність юридичного складу їх суб'єктності. Аналогічно слід ставити питання щодо аутентичності людського капіталу або інтелектуального капіталу як консолідованих суб'єктів, що уособлюють відповідні типи економічної влади і тільки в консолідованому вигляді можуть набувати владних можливостей щодо впливу на ринкові процеси, зокрема щодо визначеності вартості праці, її умов, вартості, творчої праці та її результатів.

Цікаво, що питання розподілу та балансування через механізм стримувань і противаг є абсолютно аксіоматичним для взаємин між гілками державної влади, які при цьому мають функціонувати в тісній взаємодії між собою, ре-

алізуючи суверенні права держави як такої. Інституціоналізація гілок державної влади є одним із найважливіших об'єктів конституційно-правового регулювання, як і механізм стримувань і противаг між ними. У той же час проблема інституціоналізації, розподілу, балансування та взаємодії між собою основних типів економічної влади в економічній системі суспільства абсолютно не отримала не тільки законодавчої фіксації, а й доктринальної розробленості.

Разом з тим, як уявляється, її суспільне значення є ніяк не меншим, ніж значення розподілу державної влади на окремі гілки. Слід сказати, що названа проблематика, очевидно, має бути цікавою також і для сфери інформаційних відносин, для яких феномен розподілу суб'єктів інформаційної влади є цілком слушним, потужно актуалізованим сьогодні феноменологією гібридної війни та її інформаційною складовою. Слід зазначити, за аналогією, як у політичній сфері розподіл державної влади має забезпечувати політичне народовладдя (ст. 5 та ст. 6 Основного Закону), так і в економічній сфері розподіл економічної влади має приводити до набуття особливої суспільної властивості – економічного народовладдя, економічної захищеності суспільства і людини.

Окремою проблемою інституціоналізації суб'єктів економічної влади є чистота та визначеність правової природи кожного з них, і особливо держави. Зрозуміло, що держава, зокрема, як носій нормотворчих та регулятивних повноважень в економічній системі суспільства за конституційно-правовою презумпцією ст. 5 Основного Закону має керуватися інтегрованими суспільними інтересами. Однак в умовах зрощування економічної, політичної та інформаційної влади, драйверами якої сьогодні є олігархічні холдингові групи підприємств, держава часто здійснює названі повноваження в інтересах таких груп, а не суспільства. Тобто має місце спотворення суб'єктної функціональності відповідного типу економічної влади.

Таким чином, слід констатувати, що базис національної економічної моделі, а саме суспільно прийнятна формула балансу між основними типами економічної влади в суспільно прийнятному варіанті в Україні не створена, зокрема, і через її структурну та суб'єктну інструментальну несформованість. Найбільш виражену суб'єктну форму можна констатувати лише щодо держави, вітчизняних олігархічних ТНК та зарубіжних ТНК, що здійснюють господарську діяльність на території України.

Слід зазначити, що баланс між суб'єктами економічної влади не є умовною середньою арифметичною, а передбачає численні варіанти з певною акцентуацією на користь окремих із них. Тих, які на тому чи іншому етапі економічного розвитку визначатимуть найбільшу динаміку такого розвитку, забезпечення найбільшої конкурентоздатності національної економіки, максимальну синергетику взаємодії названих владних суб'єктів, об'єднаних у межах

економічної системи. Так, акцентуація в балансі економічної влади може бути зроблена і на користь малого та середнього бізнесу, і власників прав на інтелектуальну власність – інноваційні продукти, і власників природних ресурсів тощо. Саме в цьому, як уявляється, слід убачати ключовий чинник відмінностей між національними моделями ринкової економіки.

Особливе значення має правовий режим реалізації зазначеного балансування, адже воно може набути конкуруючого характеру, або характеру тісної взаємодії, або набути режиму відносно автономного співіснування тощо. Як це не прикро, але Україна сьогодні здійснює фактично експорт трудової сили, отримуючи для національної економіки чималий інвестиційний ресурс у вигляді грошових переказів від наших трудових мігрантів із-за кордону. Значною мірою автономне співіснування характерне для взаємин між малим та олігархічним бізнесом в Україні.

Разом з тим окремо хотілося б підкреслити необхідність за різних моделей національної ринкової економіки і відповідно різних формул балансування економічної влади знаходити постійний спільний знаменник – стан економічного народовладдя. В умовах проголошеного ст. 15 Конституції України принципу економічного плюралізму питання діагностики такої складної категорії, як економічне народовладдя, є дуже не простим завданням. Але з діапазону наявності стану економічного народовладдя в його основних параметрах, що підлягають діагностуванню, будь-яка формула розподілу та балансу економічної влади в суспільстві не повинна відхилитися.

Таким чином, як уявляється, першочерговою проблемою становлення національної моделі ринкової економіки є не просто прийняття та реалізація розумної економічної стратегії розвитку (це питання залежного характеру), а організаційна консолідація та структурна інституціоналізація всіх макросуб'єктів економічної влади в національній економічній системі з наступним визначенням пріоритетів і на їх основі встановлення балансів та противаг.

Така структурна інституціоналізація передбачає цілу низку законодавчих завдань держави. Серед них необхідно назвати такі:

- створення механізмів реальної реалізації правомочностей власника таким суб'єктам, як Український народ, та його складовим – територіальним громадам;
- формування об'єднань малого бізнесу загальнодержавного рівня;
- формування об'єднань розробників і власників інноваційних розробок та продуктів загальнодержавного рівня;
- формування об'єднань споживачів загальнодержавного рівня тощо.

Окремим завданням щодо суб'єктної інституціоналізації великого бізнесу є, з одного боку, суттєва модернізація законодавства України про холдингові

об'єднання підприємств, а з іншого – створення чітких правових запобіжників зрощування великого бізнесу з політичними організаціями та інститутами, а також із засобами масової інформації та впливу на їх інформаційну політику. Останні завдання виходять за межі суто господарського права.

У системі взаємодії економічно владних суб'єктів слід розрізняти організаційно владний компонент суб'єктності зазначених типів і їх функціональний компонент. Зрозуміло, що за функціональним компонентом роль кожного з названих типів економічної влади в системі є доволі різною. Одні з них уособлюють рушійну силу ринкової економіки – підприємництво – суб'єктів господарювання. Таким є великий вітчизняний та іноземний бізнес, представлений ТНК, а також малий і середній бізнес. До цієї категорії з певними застереженнями можна віднести і державу – засновника державних підприємств, менеджера державного сектору національної економіки.

Інші типи економічної влади уособлюють, зокрема, порядок та умови використання в господарській діяльності того чи іншого ресурсу-фактора виробництва. Влада споживачів, у свою чергу, у разі їх консолідації та організованого впливу на ринок уособлює функціонально унікальний чинник макроекономічного впливу з боку попиту. Цілком зрозуміла й особлива функціональна роль держави як унормувальника господарських і загалом економічних відносин, менеджера та регулятора економічних процесів за рахунок широкого арсеналу засобів впливу і, кінець кінцем, головного інструменту створення суспільно необхідної та прийнятної формули балансу економічних владних відносин у національній економіці на макроекономічному рівні.

Відповідно до функціональних пріоритетів національної економічної моделі названа формула балансу економічно-владних відносин не може не містити певну акцентуацію на тому чи іншому владно-функціональному аспекті – типі влади. Такими можуть бути: іноземні ТНК, національні ТНК, малий та середній бізнес, держава в особі державного сектору економіки, власники природних ресурсів, носії інтелектуального капіталу тощо.

Як уявляється, обраний варіант акцентуації в розподілі та балансуванні економічної влади знаходиться в прямому кореспондуючому зв'язку із відповідними стратегіями економічного розвитку, що вбачають основною рушійною силою або залучені іноземні ТНК, або розвиток потужності національних ТНК, або розвиток малого бізнесу, або функціонування державних монополій тощо.

Але баланс, як уже наголошувалось, має бути суспільно прийнятним, забезпечувати зростання конкурентоздатності національної економіки та забезпечення економічного народовладдя Українського народу.

Отже, тільки створивши внутрішній каркас балансу, стримувань, противаг та ефективної взаємодії між основними носіями макроекономічної влади

в економічній системі суспільства, що є найважливішою передумовою її керованості, можна ставити питання про проведення дієвої державної економічної стратегії економічного розвитку країни в напрямі забезпечення економічного народовладдя [5].

Особливої уваги потребує встановлення правових форм взаємодії між суб'єктами такої макроекономічної влади як на політико-економічному, так і на господарсько-правовому рівні. Відповідно мають набути усталених та встановлених правових форм угоди між профспілками (галузевого, секторального та загальнодержавного рівня) та організаціями великого бізнесу щодо умов залучення трудового ресурсу на певний період економічного розвитку. З іншого боку, встановлення деталізації та функціонального поглиблення потребує система відносин публічно-приватного партнерства тощо.

Висновки.

1. Функціонування економічної системи суспільства залежить від конфігурації макроекономічних впливів на сферу економічних відносин з боку носіїв цілого кола типів економічної влади.

2. Такими носіями є або потенційно можуть бути: великий вітчизняний бізнес; іноземні ТНК; малий та середній бізнес; держава; Український народ; споживачі; працівники; креативний клас тощо.

3. Носії економічної влади для повноти реалізації власної функціональної природи мають набути ознак фактичної консолідованості та юридичної інституціоналізації власної суб'єктності.

4. Між носіями економічної влади на рівні функціонування економічної системи мають бути встановлені відносини: розподілу між собою; стримувань і противаг; балансування; взаємодії.

5. Специфіка національної моделі ринкової економіки полягає в специфічному характері розстановки акцентів у балансі економічної влади на користь тих чи інших її типів, що забезпечують максимальну конкурентоспроможність системи.

6. Будь-яка формула розподілу типів економічної влади та їх балансування в національній економічній системі має забезпечувати економічне народовладдя як кінцевий, глибинний сенс організації економічного життя суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Задихайло Д. В. Правові засади формування та реалізації економічної політики держави: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2013. С. 8–9.
2. Дементьев В. В. Владе в системі економічних відносин: автореф. дис. ... д-ра екон. наук. Донецьк, 2004. 32 с.
3. Шнипко О. С. Економічна влада: у пошуках дефініцій-абсолютів. *Економіка та держава*. 2011. № 11. С. 4–6.

4. Шамхалов Ф. И. Государство и экономика. Основы взаимодействия: учеб. для вузов по специальности «Менеджмент». Москва: Экономика, 2005. 727 с.
5. Задыхайло Д. В. Економічна влада та економічне народовладдя: проблема правової регламентації. *Право та інновації*. 2014. № 1/2. С. 5–11.

REFERENCES

1. Zadyhaylo, D. V. (2013). Pravovi zasadi formuvannya ta realizatsiyi ekonomichnoyi politiki derzhavy [Legal principles of formation and realization of the state economic policy]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
2. Dementiev, V. V. (2004). Vlada v systemi ekonomichnykh vidnosyn [Power in the system of economic relations]. *Extended abstract of Doctor's thes.* Donetsk [in Ukrainian].
3. Shnyupko, O. S. (2011). Ekonomichna vlada: u poshukakh defynitsii-absoliutiv [Economic power: in search of definitions-absolutes]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state, 11*, 4–6 [in Ukrainian].
4. Shamhalov, F. I. (2005). *Gosudarstvo i ekonomika. Osnovyi vzaimodeystviya [State and Economy: Basics of Interaction]*. Moskva: Izd. Ekonomika [in Russian].
5. Zadykhailo, D. V. (2014). Ekonomichna vlada ta ekonomichne narodovladdia: problema pravovoi rehlamentatsii [Economic power and economic democracy: the problem of legal regulation]. *Pravo ta innovatsiyi – Law and Innovation, 1/2*, 5–11 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.12.2017 р.

Стаття пройшла рецензування 07.02.2018 р.

Стаття рекомендована до опублікування 15.02.2018 р.

Д. В. ЗАДЫХАЙЛО

доктор юридических наук, профессор, заведующий кафедрой хозяйственного права Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков

МОДЕЛЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В КООРДИНАТАХ БАЛАНСА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ВЛАСТИ (ПРАВОВОЙ АСПЕКТ)

Статья посвящена рассмотрению внутренних сущностных аспектов, определяющих содержание и направленность национальных экономических моделей различных стран. Автор полагает, что таким внутренним фактором является специфическая формула разделения и балансирования экономической власти в пределах национальной экономической системы. Консолидированные субъекты отдельных типов экономической власти, в частности большого бизнеса, малого бизнеса, собственников природных ресурсов, собственников инновационных продуктов, наемные работники, потребители, государство и т. д., при определенных условиях приобретают характер властной макроэкономической субъектности и возможность непо-

средственного и опосредованного воздействия на агрегатные параметры функционирования национальных экономик. Ключевыми проблемами в данной сфере являются правовая консолидация названных субъектов в соответствии с определенным типом экономической власти, их правовая конституционализация, а также создание правовых форм их взаимодействия, сдержек и противовесов, что в итоге и создает возможность скорректировать социально необходимую формулу разделения и баланса между различными типами экономической власти в национальной экономической системе. Именно такая формула и будет определять основные особенности национальной модели рыночной экономики. Основное требование жизнеспособности такой модели – обеспечение экономического народовластия.

Ключевые слова: национальная модель рыночной экономики, экономическая власть, типы экономической власти, институционализация экономической власти, разделение и баланс экономической власти, экономическое народовластие.

D. V. ZADYKHAYLO

Doctor of Sciences (Law), Professor, Head of the Economic Law Department, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv

A MODEL OF THE NATIONAL ECONOMY WITHIN THE SCOPE OF THE ECONOMIC POWER BALANCE (THE LEGAL ASPECT)

Problem setting. Economic literature considers a phenomenon of a national model of the market economy to be a well-established object of scientific research based on rather specific peculiarities of economic systems of the USA, Germany, Sweden, Japan, Singapore, South Korea, etc. (taking into consideration positive examples). The mentioned countries usually embody certain types of national market economies with determined specificity. What does affect specificity of national economic models?

Analysis of recent research and publications. It is worth mentioning that, with few exceptions, problematics of economic power, search for socially acceptable legal forms of economic power and the interaction between its bodies have not been thoroughly examined in juridical literature. Simultaneously, there are some scientific papers dedicated to development of the mentioned problematics, namely papers of V. V. Dementieva and O. S. Shnipko. Some issues of the phenomenon of economic power have been highlighted in the science of public administration, particularly in papers of F. I. Shamkhalova.

At the same time, matters of legal institutionalization, legal forms of the interaction between bodies of economic power, legal means of balancing such types of power in an economic system and providing economic democracy have not been researched in the legal science.

Paper objective. Ascertainment of the sense of the phenomenon related to economic power and its macro-bodies, a mechanism of division and balancing economic power within the national economic system as an independent and integral subject to legal regulation are a purpose of the article.

The main material presentation. Thus, the national model of the market economy is a way of organizing the economic life of a society grounded on the frameworks for market coordination of participators of economic relations, which establishes specific internal balances within the system between the main types of economic power and regimes of their interaction that conform to the social acceptable compromise between competitiveness and both social and ecological priorities in the economic sphere.

Simultaneously, factors, which enable to make the direct, conscious and correcting macroeconomic impact on parameters of functioning of the economic sphere, may be effective only if they are linked to authorities. Such peculiarity affects dynamics and intensity of investment, production and distribution relations. There are coordinated and balanced relations between closely interacted bearers of economic power. Nevertheless, there is no universal formula for such balance. Each national economy functions according to own qualitative parameters of such balance.

Hence, adoption and implementation of a substantiated economic strategy of development (it is a questionable issue) as well as organizational consolidation and structural institutionalization of all the macro-subjects of economic power in the national economic system supplemented by determination of priorities and establishing balances and counterbalances are primary problems concerned with formation of the national economic model.

Therefore, only creation of internal frameworks of the balance, restraints, counterbalances and effective interactions between the main bearers of macro-economic powers in the economic system of the society, which is the most important precondition of its manageability, may lead to undertaking an effective government economic strategy of economic development of the country in the direction of providing economic democracy.

Conclusions. Functioning of the economic system of the society depends on configuration of macroeconomic influences on a sphere of economic relations on the part of the bearers of many types of economic power.

The existing or potential bearers may include large domestic business, foreign transnational corporations, small and medium-size business, the government, the people of Ukraine, consumers, employees, the creative class, et al.

To perform own inherent functions, the bearers of economic power should have features of factual consolidation and legal institutionalization of own identity.

Relations of division, restraints and counterbalances, balancing and the interaction should be established between the bearers of economic power on the level of functioning of the economic system.

Specificity of the national model of the market economy consists in the peculiar nature of placing emphasis within the balance of economic power in favor of those types providing maximum competitiveness of the system.

Any formula of division of types of economic power and their balancing within the national economic system should ensure economic democracy as the final and profound sense of organizing the economic life of the society.

Short Abstract for an article

Abstract. The article considers internal inherent factors determining the content and direction of national economic models of different countries. The author points out that the specific formula of division and balancing economic power within the national economic system is such internal factor. The consolidated bearers of particular types of economic power, particularly such as large business, small business, owners of natural resources, owners of innovative products, employees, consumers, a government, etc., assume the authoritative macroeconomic identity under certain conditions. They directly and indirectly influence aggregated parameters of functioning of national economies. Legal consolidation of the mentioned bearers by the type of power, their legal institutionalization and formation of the system of interactions, restraints and counterbalances, which eventually enable to correct the socially necessary formula of division and balancing between the mentioned types of power within the national economic system, are key issues. The very formula will determine the main peculiarities of the national model of the market economy. Ensuring economic democracy is a key term of the viability of such model.

Key words: national model of the market economy; economic power; types of economic power; institutionalization of economic power; division and balancing economic power; economic democracy.

Article details:

Received: 22 December 2017

Revised: 07 February 2018

Accepted: 15 February 2018